

Recente arresten van het E.H.R.M. in verband met artikel 10 E.V.R.M. (vrijheid van meningsuiting en informatie)

Februari – maart 2010

Arrêts récents de la C.E.D.H. se rapportant à l'article 10 de la Convention européenne des droits de l'homme (liberté d'expression et d'information)

Février - Mars 2010

- Kubaszevski t. Polen, 2 februari 2010
- Savgin t. Turkije, 2 februari 2010
- Christian Democratic People's Party (n° 2) t. Moldavië, 2 februari 2010
- Fedchenko t. Rusland (n° 1) , 11 februari 2010
- Fedchenko t. Rusland (n° 2) , 11 februari 2010
- *Alfantakis t. Griekenland, 11 februari 2010*
- Akdaş t. Turkije, 16 februari 2010
- Taffin en Contribuables Associés t. Frankrijk, 18 februari 2010
- Renaud t. Frankrijk, 25 februari 2010
- Antică en Society « R » t. Roemenië, 2 maart 2010
- Papaianopol t. Roemenië, 16 maart 2010
- *Görkan t. Turkije, 16 maart 2010*
- Jiga t. Roemenië, 16 maart 2010
- Kouzmin t. Rusland, 18 maart 2010
- Petrenco t. Moldavië, 30 maart 2010

We beginnen weer met Turkije. In de zaak Savgin t. Turkije gaat het om een veroordeling in toepassing van art. 169 van het Turkse strafwetboek dat het verlenen van steun aan een terroristische organisatie strafbaar stelt. Esmer Savgin en Kerem Savgin waren in 2001 door het Hof voor de Staatsveiligheid veroordeeld tot een gevangenisstraf van 3 jaar en 9 maanden wegens het scanderen van slogans ten gunste van de PKK en de voormalige leider van de PKK, Abdullah Öcalan. In 2002 werd hun veroordeling bevestigd door het Hof van Cassatie. Nadat ze bijna een jaar van hun gevangenisstraf hadden uitgezeten werden ze in 2003 in vrijheid gesteld naar aanleiding van een wijziging van art. 169 Sw. Het Hof erkent dat er sprake is van een inmenging in de expressievrijheid van Esmer Savgin en Kerem Savgin, aangezien ook het roepen van een slogan beschermd is door art. 10 E.V.R.M. Het Hof laat opmerken “qu'un slogan qui consiste en une formule concise et frappante et qui est utilisé, en particulier, par la publicité et la propagande politique pour attirer l'attention de l'opinion publique sur un sujet d'actualité entre également dans le champ d'application de l'article 10 de la Convention”(§ 32). Andermaal laat het Hof noteren dat het best bereid is om rekening te houden met het belang van en de moeilijkheden bij het bestrijden van terrorisme, maar ook deze keer komt de Turkse overheid niet weg met dit argument, omdat de gewraakte slogans niet als aanzet of oproep tot geweld of terrorisme te beschouwen zijn en evenmin als een vorm van 'hate speech' kunnen aangemerkt worden. Het Hof merkt op dat “les slogans incriminés n'exhortaient pas à l'usage de la violence, à la résistance armée ni au soulèvement, et qu'ils n'incitaient pas non plus à la haine, ce qui est pour la Cour un élément essentiel à prendre en considération (...). Ils n'étaient pas non plus susceptibles de favoriser la violence en insufflant une haine profonde et irrationnelle envers des personnes identifiées”(§ 45). Rekening houdend met de wel erg strenge veroordeling tot een gevangenisstraf is het Hof van oordeel dat de Turkse autoriteiten in deze zaak art. 10 E.V.R.M. hebben geschonden. Aan de beide verzoekers moet de Turkse Staat 10.000 euro morele schadevergoeding betalen (E.H.R.M. 2 februari 2010, Savgin t. Turkije).

*Dat Turkije werd veroordeeld in de zaak Akdaş t. Turkije schept op zich geen verbazing. Aanleiding is de correctionele veroordeling van de uitgever die de Turkse vertaling van een boek van Guillaume Apollinaire uit 1907 in Turkije op de markt had gebracht (Les onze mille verges, in het Turks: On Bir Bin Kirbaç). De Turkse rechtscollèges beoordeelden de inhoud van het boek als obscene en immoreel en van aard de seksuele verlangens van de bevolking op te hitsen of te exploiteren, in strijd met de artt. 426/1 en 427/2 van het Turkse strafwetboek. De argumentatie waarom het Hof de veroordeling van de uitgever als een schending beoordeelt van art. 10 E.V.R.M. wekt wel verbazing, omdat het Hof zwaar leunt op het belang van het literaire oeuvre van Apollinaire en vooral op de culturele en artistieke waarde van het boek behorend tot het Europese literaire erfgoed. In een cruciale overweging laat het Hof noteren dat het boek deel uitmaakt “de l'œuvre d'un auteur mondialement connu, Guillaume Apollinaire. Cet ouvrage, le roman érotique *Les onze mille verges*, avait lors de sa première publication en France, en 1907, fait scandale par son contenu érotique jugé trop cru. Le texte a depuis été publié en plusieurs langues, aussi bien sur papier que sur internet, et est entré dans la collection « La Pléiade » en 1993” (§ 28). Het Hof vervolgt: “Si la Cour, tenant compte du caractère relatif des conceptions morales dans l'espace juridique européen, accorde une certaine marge d'appréciation aux Etats en la matière, elle ne saurait sous-estimer dans ce cas précis le passage de plus d'un siècle depuis la première parution de l'ouvrage en France, sa publication dans de nombreux pays en diverses langues, ni sa consécration par l'entrée dans « La Pléiade » une dizaine d'années avant la saisie dont il a fait l'objet en Turquie. Elle considère que la portée de cette marge d'appréciation, en d'autres termes, la reconnaissance accordée aux singularités culturelles, historiques et religieuses des pays membres du Conseil de l'Europe, ne saurait aller jusqu'à empêcher l'accès du public d'une langue donnée, en l'occurrence le turc, à une œuvre figurant dans le patrimoine littéraire européen” (§ 29-30). Deze argumenten volstaan voor het Hof om de inmenging door de Turkse autoriteiten als niet noodzakelijk te beschouwen in een democratische samenleving, mede gelet ook op de strenge bestraffing en de inbeslagname van alle exemplaren van het boek (E.H.R.M. 16 februari 2010, Akdaş t. Turkije).*

In Kubaszewski t. Polen herhaalt het Hof zijn klassieke rechtspraak in verband met de hoge bescherming van politieke expressievrijheid, zeker in voorliggende zaak waar een lokaal politicus tijdens een raadszitting en achteraf in een interview in een krant scherpe kritiek had geuit op het gemeentebestuur wegens slordig budgetbeheer. Hij gewaagde zelfs van 'witwaspraktijken'. Op vordering van zeven raadsleden werd Kubaszewski civielrechtelijk veroordeeld wegens aantasting van de eer en goede naam van de raadsleden. Hij werd verplicht zijn verontschuldiging aan te bieden, via de krant en in de gemeenteraad. Het Europees Hof vindt die veroordeling in strijd met art. 10 E.V.R.M., o.a. benadrukkend: “In the light of the above, the Court considers that the applicant's allegations of money laundering were part of a political debate. Even if the statement contained harsh words, it was not made personally against a specific person but against the whole Municipal Board, whose members are politicians and, as noted above, for whom the limits of acceptable criticism are wider than as regards a private individual. It is precisely the task of an elected representative to ask awkward questions when it comes to public spending and to be hard-hitting in his criticism of fellow politicians responsible for the management of the public purse. The latter must be expected to display a greater degree of tolerance than private individuals when exposed, in a political setting, to scathing remarks about their performance or policies (...)” (§ 43). Het Hof is finaal van oordeel dat de Poolse rechtscollèges “failed to take into consideration the crucial importance of free political debate in a democratic society. Thus, the national authorities cannot be considered as having applied the standards embodied in Article 10 of the

Convention and the Court's case-law" (§ 47) (E.H.R.M. 2 februari 2010, Kubaszewski t. Polen).

Het arrest in Christian Democratic People's Party (n° 2) t. Moldavië houdt verband met de weigering van het stadsbestuur van Chişinău om toelating te geven aan een oppositiepartij tot het houden van een protestmeeting tegen de regering en het regeringsbeleid, tegen de militaire aanwezigheid van Russische troepen in een bepaalde regio en voor een beter respect van de mensenrechten in Moldavië. Volgens het stadsbestuur zou de meeting uitdraaien op een oproep tot geweld en haat (o.a. tegen de Russische bevolking), temeer omdat bij een vorige betoging georganiseerd door dezelfde partij de foto van de Russische president en de Russische vlag waren verbrand. De Christelijke Democratische Volkspartij klaagde deze weigering aan in Straatsburg op grond van art. 11 E.V.R.M. (vrijheid van vreedzame vergadering en vrijheid van vereniging), nadat ook de rechtscolleges in Moldavië het betogingsverbod overeind hadden gelaten. Het Hof herhaalt zijn klassieke rechtspraak in verband met art. 11 in combinatie met art. 10 E.V.R.M. (§ 21-24) en benadrukt dat de gewraakte weigering tot het organiseren van de betoging "concerned a demonstration in which the applicant party intended to protest against alleged anti-democratic abuses committed by the Government and against the Russian military presence in the break-away Transdnestrian region of Moldova. Given the public interest in free expression in respect of such topics and the fact that the applicant party was an opposition parliamentary political party, the Court considers that the State's margin of appreciation was correspondingly narrow and that only very compelling reasons would have justified the interference with the CDPP's right to freedom of expression and assembly" (§ 26). Het Hof wijst er ook op dat het roepen van slogans niet al te gauw als een aanzet tot geweld of haat mag worden ingeschat en ook actieve vormen van protest beschermd zijn door art. 10 of 11 E.V.R.M.: "The Court notes that the Chişinău Municipal Council and the domestic courts considered that the slogans "Down with Voronin's totalitarian regime" and "Down with Putin's occupation regime" amounted to calls to a violent overthrow of the constitutional regime and to hatred towards the Russian people and an instigation to a war of aggression against Russia. The Court notes that such slogans should be understood as an expression of dissatisfaction and protest and is not convinced that they could reasonably be considered as a call to violence even if accompanied by the burning of flags and pictures of Russian leaders. The Court recalls that even such forms of protest as active physical obstruction of hunting were held to be an expression of an opinion (...). In the present case also the Court finds that the applicant party's slogans, even if accompanied by the burning of flags and pictures, was a form of expressing an opinion in respect of an issue of major public interest, namely the presence of Russian troops on the territory of Moldova" (§ 27). Omdat er uiteindelijk geen duidelijke aanwijzingen waren dat de betoging zou oproepen tot geweld en de overheid maar zelf moest instaan om confrontaties te voorkomen tussen de betogers en supporters voor de Communistische regeringspartij én omdat de Christelijke Democratische Volkspartij in het verleden al herhaaldelijk vreedzame demonstraties had georganiseerd acht het Hof de weigeringsbeslissing die neerkwam op een betogingsverbod niet nodig in een democratische samenleving. Het Hof stelt een inbreuk vast op art. 11 E.V.R.M. (E.H.R.M. 2 februari 2010, Christian Democratic People's Party (n° 2) t. Moldavië).

In een andere zaak tegen Moldavië stelt het Hof een schending vast van art. 8 E.V.R.M. omdat te weinig bescherming is verleend aan het recht op eer en goede naam van verzoeker, dat volgens het Hof deel uitmaakt van het recht op privéleven. Met name is het Hof van oordeel dat de aantijging die in een krant was verschenen als zou de klager, een historicus en universiteitsprofessor, in het verleden samengewerkt hebben met de Sovjet-Russische geheime

dienst KGB, geen feitelijke basis had en dat daarom geen nuttig beroep kon worden gedaan op art. 10 E.V.R.M. Ten onrechte dus hadden de rechtscolleges in Moldavië in deze zaak voorrang verleend aan het recht op expressievrijheid en deelname aan het publieke debat, ten koste van het recht van klager op diens reputatie die immers ernstig aangetast was door deze niet-gefundeerde, laakbare aantijging. Het Hof wijst op “the damaging nature of the allegation in the present case, which was likely seriously to discredit the applicant and his views on the question under discussion. As such, rather than contributing to the debate, the allegation risked undermining its integrity and usefulness. The Court recalls that a person's status as a politician or other public figure does not remove the need for a sufficient factual basis for statements which damage his reputation, even where such statements are considered to be value judgments, and not statements of fact as in the present case (...). In this respect, the Court further recalls that, giving judgment on 30 April 2003, the Centru District Court emphasised that there was no proof that the applicant was an agent of the KGB (...). The subsequent judgments of the domestic courts did not find otherwise. The Court notes that there is no indication in the materials submitted by the parties that the applicant collaborated with the Soviet secret services. In the context of the proceedings before the Centru District Court, the defendants did not produce any material judged sufficient by that court to support the allegation and no witnesses testified that the applicant was involved in such activities. It is, in such a case, not appropriate to make reference to the margin for provocation or exaggeration permitted to newspapers generally where articles concern public figures. The present case concerned a distorted presentation of reality, for which no factual basis whatsoever had been shown by the author (...). By implying that the applicant had collaborated with the KGB as though it were an established fact when it was mere speculation on the part of the author, the article overstepped the limits of acceptable comments...” (§ 66). De conclusie is dat het gewraakte artikel niet binnen de limieten van de expressievrijheid bleef : “in implying without any factual basis that the applicant had collaborated with the Soviet secret services, exceeded the acceptable limits of comment in the context of a debate of general interest. Taking into account the particular gravity of the allegation in the present case, the Court finds that the reasons advanced by the domestic tribunals to protect the newspaper and S.N.'s right to freedom of expression were insufficient to outweigh the applicant's right to respect for his reputation. There has accordingly been a violation of Article 8 of the Convention” (§ 66) (E.H.R.M. 30 maart 2010, Petrenco t. Moldavië).

In Fedchenko (n° 1) t. Rusland en Fedchenko (n° 2) t. Rusland meent het Hof dat de Russische rechtscolleges al te gemakkelijk een uitgever veroordeelden voor laster en eerroof wegens de inhoud van bepaalde publicaties waarin kritiek werd geuit op een politicus en een hoge ambtenaar, telkens met verwijzing naar vormen van wanbeleid, financiële fraude of corruptie. Er is onvoldoende rekening gehouden met de bescherming die art. 10 E.V.R.M. verleent aan dit soort kritiek en er werd ook te weinig rekening gehouden met het onderscheid tussen aantijgingen van precieze feiten en waardeoordelen. Van opinies en waardeoordelen kan immers geen strikte bewijslevering geëist worden (E.H.R.M. 11 februari 2010, Fedchenko (n° 1) t. Rusland en Fedchenko (n° 2) t. Rusland).

Een andere zaak tegen Rusland houdt verband met schending van het vermoeden van onschuld (art. 6 § 2 E.V.R.M.) naar aanleiding van bepaalde verklaringen op televisie door een vooraanstaand publiek persoon (Alexander Lebed, voormalig generaal, parlamentslid, presidentskandidaat en gouverneur) over een persoon (een procureur) die verdacht werd van verkrachting van een minderjarige. Het Hof herinnert eraan dat “ l'article 6 § 2 n'empêche pas les autorités de renseigner le public sur des enquêtes pénales en cours, mais il requiert qu'elles le fassent avec toute la discrétion et toute la réserve que commande le respect de la

présomption d'innocence" (§ 61) en dat "une campagne médiatique virulente est dans certains cas susceptible de nuire à l'équité du procès, en influençant l'opinion publique et, par là-même, les juridictions appelées à se prononcer sur la culpabilité d'un accusé" (§ 62). *Het Hof is van oordeel* "qu'il s'agissait de déclarations d'une personnalité publique ('public official') qui eurent pour effet d'inciter le public à croire en la culpabilité du requérant et préjugèrent de l'appréciation des faits à laquelle allaient procéder les autorités compétentes" (§ 63) en het concludeert daarom tot de schending van art. 6 § 2 E.V.R.M. voor wat dit onderdeel van de klacht betreft. Voor wat de documenten van het parket en de procureur-generaal zelf betreft maakt het Hof wel enig voorbehoud in verband met de gebruikte terminologie, maar het vindt daarin evenwel geen aantasting van het vermoeden van onschuld: "même si l'emploi des termes litigieux dans la demande et l'arrêté de révocation du requérant fut peu précautionneux, dans les circonstances spécifiques de l'espèce, ils n'étaient pas de nature à inciter le public à croire en la culpabilité du requérant ou à préjuger de l'appréciation des faits par les juridictions compétentes (...). Il n'y a donc pas eu violation de l'article 6 § 2 de la Convention sur ce point" (§ 67-68) (E.H.R.M. 18 maart 2010, Kouzmin t. Rusland).

In Jiga t. Roemenië kwam het Hof tot een zeer gelijkaardige beoordeling naar aanleiding van een klacht wegens een perscampagne en verklaringen van het openbaar ministerie waardoor het vermoeden van onschuld van klager zou geschonden zijn. Hier is de cruciale vaststelling dat "le requérant n'a pas démontré qu'il y avait eu contre lui une campagne médiatique d'une virulence telle qu'elle aurait influencé ou aurait été susceptible d'influencer la formation de l'opinion des juges et l'issue du délibéré. A cet égard, elle note qu'à l'exception des deux publications examinées ci-dessus (...), les articles litigieux relataient un événement d'actualité et ne comportaient aucune référence à une quelconque déclaration officielle émanant des représentants de l'État. Il n'est dès lors pas établi que les autorités ont alimenté la campagne de presse dont se plaint le requérant (...). La Cour observe, par ailleurs, que les représentants du requérant ont donné des interviews et informé la presse du déroulement de l'affaire (...). De plus, il échet de noter que les juridictions appelées à connaître de l'affaire étaient entièrement composées de juges professionnels qui disposent normalement d'une expérience et d'une formation leur permettant d'écarter toute suggestion extérieure au procès. Rien dans le dossier ne permet de penser que, dans l'évaluation des arguments avancés par le requérant et des éléments à charge, les juges qui se sont prononcés sur le fond aient été influencés par les affirmations contenues dans la presse" (§ 94-95). Geen inbreuk dus op het vermoeden van onschuld, geen schending van art. 6 § 2 E.V.R.M. Het Hof benadrukt ook het belang dat gemoeid is met de persvrijheid en het recht van het publiek om over belangrijke rechtszaken geïnformeerd te zijn, alsmede het recht van de overheid om de media hierover op objectieve wijze te informeren : "La Cour rappelle également que la liberté d'expression et de communication emporte aussi le droit de relater des procédures judiciaires et, partant, la possibilité pour les autorités de rendre publics des éléments objectifs tirés de la procédure. Ces éléments doivent toutefois être exempts de toute appréciation ou préjugé de culpabilité" (§ 90). *In concreto wijst het Hof erop* "que l'affaire a été amplement commentée par la presse nationale surtout pendant les années 2002 et 2003. Elle note que l'intérêt des journaux pour l'affaire et l'importance qu'elle revêtait aux yeux de l'opinion publique résultaient de la position occupée par le requérant, directeur général au ministère de l'Agriculture, dans le contexte de la lutte contre la corruption, un sujet de préoccupation tant pour les autorités nationales que pour le grand public" (§ 93) (E.H.R.M. 16 maart 2010, Jiga t. Roemenië).

In Renaud t. Frankrijk is het Hof van oordeel dat een veroordeling wegens laster en belediging in strijd was met "la libre critique politique". De zaak betreft de veroordeling van de voorzitter van een buurtcomité dat actie voerde tegen een bouwproject van de stad Sens

(‘Comité de défense du quartier sud de Sens’) en via de website van het buurtcomité scherpe kritiek had geuit op de burgemeester. Volgens het Hof gaat het toch vooral om waardeoordelen die een voldoende feitelijke basis hebben, althans “une telle base n’est pas inexistante”. De beledigende termen “s’inscrivent dans le cadre d’une polémique d’une vivacité patente entre l’association du requérant et la mairie” (§ 37-38). De beschuldiging dat de burgemeester geld in eigen zak zou gestoken hebben situeert zich volgens het Hof “dans le cadre des interrogations que répercute l’association du requérant quant à la légalité et aux motivations réelles des projets mis en cause. Contrairement aux juges d’appel, la Cour estime à cet égard que les termes employés ne peuvent manifestement être dissociés de la critique relative à un cumul d’emplois qui leur est directement accolée entre parenthèses, et qui s’appuie sur des références précises” (§ 38). Het Hof herinnert eraan “que dans ce domaine l’invective politique déborde souvent sur le plan personnel : ce sont là les aléas du jeu politique et du libre débat d’idées, garants d’une société démocratique” (§ 39) en laat noteren “que les propos imputés au requérant sont d’une virulence certaine. Pour autant, elle retient que, même s’ils ne s’inscrivent pas dans le cadre de la liberté d’expression d’un membre de l’opposition à proprement parler, ces propos relèvent de l’expression de l’organe représentant d’une association portant les revendications émises par ses membres sur un sujet d’intérêt général dans le cadre de la mise en cause d’une politique municipale. La Cour observe d’ailleurs que le requérant, engagé dans la vie politique locale, ainsi qu’en atteste notamment son élection ultérieure, s’inscrivait dans une démarche d’opposition politique. Elle doit en conséquence se livrer à un contrôle particulièrement strict (...). En outre, lorsque, comme en l’espèce, le débat porte sur un sujet émotionnel tel que le cadre de vie des riverains d’un projet immobilier, les élus doivent faire preuve d’une tolérance particulière quant aux critiques dont ils font l’objet et, le cas échéant, aux débordements verbaux ou écrits qui les accompagnent (...)” (§ 40). De conclusie is “qu’un juste équilibre n’a pas été ménagé entre la nécessité de protéger le droit du requérant à la liberté d’expression et celle de protéger les droits et la réputation de la plaignante. Si les motifs fournis par les juridictions nationales pour justifier la condamnation du requérant pouvaient ainsi passer pour pertinents, ils n’étaient pas suffisants et ne correspondaient dès lors à aucun besoin social impérieux. La Cour rappelle à cet égard l’intérêt plus général d’assurer le libre jeu du débat politique, qui se trouve au cœur même de la notion de société démocratique qui domine la Convention tout entière (...)” (§ 41) (E.H.R.M. 25 februari 2010, Renaud t. Frankrijk). Lasterlijke beschuldigingen aan het adres van een belastingsambtenaar daarentegen, zonder waarheidsbewijs en zonder bewijs van goede trouw, kunnen wel op pertinente wijze aanleiding geven tot een proportionele veroordeling, zo maakt het Hof duidelijk in Taffin en Contribuables Associés t. Frankrijk. Het Hof merkt in deze zaak op dat “la requérante a échoué à démontrer, devant les juridictions internes, aussi bien la vérité de ces allégations que sa bonne foi. La Cour doit tenir compte également du fait que les accusations portées étaient d’une extrême gravité pour la fonctionnaire mise en cause, accusée notamment d’avoir commis des faux et auraient entraîné des poursuites pénales à son encontre si elles avaient été véridiques. Elle relève sur ce point que l’article en cause concernait un litige privé ayant opposé une personnalité très connue à une fonctionnaire du fisc et n’avait donc pas pour but de donner des informations générales sur les impôts”(§ 62-63). De veroordeling van de directrice en de V.Z.W.-uitgever van het bulletin waarin de lasterlijke aantijgingen werden gepubliceerd, is niet in strijd met art. 10 E.V.R.M. (E.H.R.M. 18 februari 2010, Taffin en Contribuables Associés t. Frankrijk).

Roemenië liep twee keer tegen de lamp in Strasbourg in verband met inbreuken op de expressievrijheid. In Antică en Society « R » t. Roemenië wordt in essentie een tekort aan motivering vastgesteld. Met name hebben de nationale rechtscolleges onvoldoende duidelijk gemaakt waarom de uitgeversmaatschappij van de krant România liberă als werkgever van

een journalist mede werd veroordeeld wegens aantasting van de eer en goede naam van een publiek persoon. In twee artikels was scherpe kritiek geformuleerd op de vroegere zaakvoerder van "Megapower" naar aanleiding van het faillissement van dit bedrijf. De zaak trok toen heel wat media-aandacht en er was sprake van financiële wanpraktijken met overheidsgeld, duidelijk een zaak dus van groot maatschappelijk belang : "L'article incriminé portait sur un sujet d'intérêt général pour la collectivité, à savoir la gestion du patrimoine d'État, par l'octroi des prêts directs aux entreprises (..) Le tribunal a d'ailleurs estimé que l'article visait « des problèmes considérés alarmants pour la société » (§ 52). Het Hof verwijst ook naar de erg hoge civiele schadevergoeding, namelijk ongeveer " trente fois le salaire moyen mensuel en Roumanie, à l'époque des faits, et qui dépassait trois fois le maximum de l'amende pénale prévue à l'époque pour l'infraction de diffamation (..). Une telle sanction met en cause le juste équilibre à ménager entre le droit de la société requérante à la liberté d'expression et les exigences de l'intérêt général de la société (..) " (§ 54). Het Hof stelt eveneens een inbreuk vast op art. 6 E.V.R.M. (E.H.R.M. 2 maart 2010, Antică en Society « R » t. Roemenië).

Het arrest in de zaak Papaianopol t. Roemenië betreft de veroordeling van een journalist-vakbondsleider, Papaianopol, die in het onderwijsmagazine Școala românească felle kritiek had geuit op de directeur van een lyceum, die hij een dictatoriale bestuurstijl toeschreef. De directeur zou ook allerlei hervormingen in zijn school tegenhouden en terloops werd ook nog beweerd dat hij politiek benoemd was. Papaianopol werd op vordering van de directeur civielrechtelijk veroordeeld wegens het toebrengen van morele schade aan de directeur, terwijl de klacht wegens laster werd afgewezen. Het Europees Hof vindt die veroordeling in strijd met art. 10 E.V.R.M., overwegend dat "l'arrêt rendu par le tribunal départemental d'Argeș n'indique pas clairement les raisons pour lesquelles cette juridiction a estimé que le requérant avait, en l'espèce, transgressé ses devoirs de journaliste, mais semble vouloir justifier sa condamnation par le préjudice moral que la partie lésée avait subi à la suite de la publication de l'article litigieux. Il ressort nécessairement d'un tel raisonnement que tout article qui pourrait provoquer une quelconque inquiétude est susceptible d'entraîner une condamnation, ce qui est, assurément, contraire au rôle dévolu à la presse dans une société démocratique du devoir d'alerter le public lorsqu'elle est informée de présumées malversations de fonctionnaires ou dysfonctionnements des institutions publiques" (§ 31-32). Omdat de aantijgingen weldegelijk een voldoende feitelijke basis hadden want gebaseerd waren op enkele getuigenissen, verband hielden met de publieke functie van de directeur en omdat de goede trouw van de journalist tijdens de procedures was gebleken, acht het Hof een veroordeling wegens aantasting van de eer of goede naam van de directeur niet nodig. Bovendien houdt het Hof ook rekening met het hoge bedrag van de schadevergoeding en het eraan verbonden 'chilling effect' voor onderzoeksjournalisten. Het Hof wijst op "le montant relativement élevé de la sanction infligée au requérant. Condamner les journalistes d'investigation à de telles sanctions sans qu'il ait été démontré qu'ils ont transgressé leurs devoirs et responsabilités est de nature à les dissuader de s'exprimer sur des questions présentant un intérêt général telles que les irrégularités présumées dans la manière de diriger un établissement public. L'effet dissuasif que la crainte de pareilles sanctions emporte pour l'exercice par ces journalistes de leur liberté d'expression est manifeste" (§ 36) (E.H.R.M. 16 maart 2010, Papaianopol t. Roemenië).

Volgens enkele beslissingen van het Hof is er manifest geen schending van art. 10 E.V.R.M. In Taşdemir t. Turkije is het Hof van oordeel dat de veroordeling wegens het tijdens een betoging schreeuwen van een slogan die opriep tot geweld door de P.K.K., geen schending oplevert met de expressievrijheid. Het Hof laat noteren "that the slogan shouted during the

demonstration, “HPG (the armed wing of the PKK) to the front line in retaliation!” amounts to an apology of terrorism”, reden waarom de klacht op grond van art. 10 E.V.R.M. als niet-ontvankelijk wordt afgewezen (E.H.R.M. 23 februari 2010, Taşdemir t. Turkije, Appl. 38841/07). In Morten Furuholmen t. Noorwegen bevestigt het Hof de noodzakelijkheid van de veroordeling van een advocaat wegens het doorspelen aan de pers van foto’s die in een strafzaak als bewijsmateriaal waren geweigerd. Het Hof wijst erop dat “the applicant was under a particular duty as an advocate to respect the High Court’s refusal to admit this evidence to the case and to display restraint in order to hinder undue influence on the jury (..). In the Court’s view, it could reasonably be considered that the applicant’s imparting of the information at issue to the press at the relevant time posed a real threat to the authority and impartiality of the judiciary”. Het Hof houdt er overigens rekening mee dat de advocaat onverkort het recht had om openlijk kritiek uit te oefenen op de beslissing tot weigering van bepaalde foto’s als bewijsmateriaal, maar het doorspelen van de foto’s aan de pers kwam neer op een vorm van gedrag dat “could hardly be regarded as compatible with the contribution that it was legitimate to expect lawyers to make to maintaining public confidence in the judicial authorities”(E.H.R.M. 18 maart 2010, Morten Furuholmen t. Noorwegen, Appl. 53349/08).

Twee arresten verdienen wat grondiger toelichting. In Alfantakis t. Griekenland beoordeelt het Hof de veroordeling van een advocaat die tijdens een televisiejournaal een procureur schamper op de korrel nam, als strijdig met art. 10 E.V.R.M. Volgens het Europees Hof was de veroordeling wegens aantasting van de eer en goede naam van de procureur niet nodig in een democratische samenleving, vooral omdat de advocaat repliceerde namens zijn cliënt in een zaak die al heel wat media-aandacht had getrokken (E.H.R.M. 11 februari 2010, Alfantakis t. Griekenland). In Görkan t. Turkije maakt het Hof duidelijk dat politionele controles op de inhoud van kranten maar moeilijk in overeenstemming te brengen zijn met art. 10 E.V.R.M. (E.H.R.M. 16 maart 2010, Görkan t. Turkije).

Deze arresten en beslissingen van het E.H.R.M. kunnen worden geraadpleegd via de website van het E.H.R.M., <http://www.echr.coe.int> (Hudoc).

---

1. E.H.R.M.

11 februari 2010

(1ste sectie)

Alfantakis t. Griekenland

In deze zaak is Griekenland veroordeeld wegens een ontoelaatbare inmenging in de expressievrijheid van een advocaat. Meester Georgios Alfantakis is de advocaat van een populaire Griekse zanger (A.V.) en ook zelf een beetje een B.G., een bekende Griek dus. De Griekse zanger had klacht neergelegd tegen zijn vrouw (S.P.) die hij beschuldigde van fraude en valsheid in geschrifte waardoor de Griekse staat zo’n 150.000 euro inkomsten zou mislopen zijn. De zaak trok heel wat media-aandacht en Alfantakis werd uitgenodigd in het televisiejournaal om zijn zeg te doen over het feit dat het openbaar ministerie een beslissing had genomen in het nadeel van zijn cliënt. Het openbaar ministerie had immers tot de niet-vervolgving van S.P. beslist. Tijdens dit interview deed de advocaat een aantal schampere uitspraken van niet-juridische aard waaruit enig misprijzen bleek voor de procureur die de klacht van zijn cliënt had afgewezen. Prompt dagvaardde de procureur de advocaat wegens krenking van de eer en de goede naam. Alfantakis werd korte tijd later eerst door de rechtbank

en later door het hof van beroep van Athene veroordeeld tot een morele schadevergoeding van bijna 12.000 euro wegens aantasting van de goede naam van de procureur. Het arrest van het Atheense hof wijst erop dat *“les propos litigieux n’ont pas été exprimés dans le cadre de l’exercice des fonctions du défendeur comme représentant de [A.V.] (...) mais dans le cadre d’une émission de télévision d’envergure nationale, en première partie de soirée et avant la publication de la décision de la chambre d’accusation”*. Het Hof stoorde zich vooral aan het feit dat de advocaat het advies van de procureur als lachwekkend had bestempeld en als een literaire opinie in plaats van een rechtswetenschappelijk rapport.

Na de afwijzing van het cassatieberoep in Griekenland diende Alfantakis klacht in bij het Europees Mensenrechtenhof wegens schending van zijn expressievrijheid. Het Europees Hof erkent dat de advocaat wel heel direct zijn pijlen heeft gericht op de procureur en dat de uitspraken van de advocaat een negatieve invloed kunnen hebben op zowel het professioneel imago van de procureur als op het vertrouwen van het publiek in het goed functioneren van justitie. Het Hof vindt echter dat de Griekse rechtscolleges Alfantakis kwaadwillige intenties hebben toegeschreven die niet noodzakelijk blijken uit zijn uitspraken die men immers op verschillende manieren subjectief kan interpreteren. Vooral het feit dat de Griekse rechtscolleges geen onderscheid hebben gemaakt tussen aantijgingen van feiten en waardeoordelen zit het Hof dwars. Volgens het Europees Hof komt de kritiek die Alfantakis uitte immers vooral neer op het formuleren van eigen, ironiserende waardeoordelen over de procureur. Bovendien kaderde de kritiek wel degelijk in de media-aandacht die de zaak had getrokken. Het rapport van de procureur was reeds uitgebreid ter sprake gekomen en overigens had ook de vrouw van de zanger in kwestie in de media haar reactie kunnen geven. Vanuit die optiek vindt het Hof het aannemelijk dat Alfantakis aan het televisie-interview heeft meegewerkt met de bedoeling om publiek de stelling van zijn cliënt te verdedigen in een ondertussen gemediatiseerde zaak.

Volgende overweging van het Hof blijkt de doorslag te geven:

“33. (...) En particulier, les juridictions internes n’ont aucunement pris en compte le fait que l’affaire pénale dans laquelle A.V., client du requérant, et S.P. étaient impliqués, avait déjà attiré l’intérêt particulier des médias, en raison de la notoriété de A.V. De plus, S.P., l’épouse de A.V. à l’époque des faits, avait déjà eu l’occasion de participer à des débats télévisés et de faire des commentaires sur le contenu du rapport du procureur, divulgué entre-temps aux médias. Placée dans ce contexte, l’apparition du requérant au journal télévisé semble plutôt ressortir de son intention de défendre publiquement les thèses de son client, dans une affaire ayant attisé l’intérêt public, au lieu de viser directement à porter atteinte à la personnalité de D.M. Cela est d’autant plus vrai que les juridictions internes ont, de plus, ignoré la modalité de diffusion des propos incriminés. La Cour note, ainsi, que ceux-ci ont été exprimés en direct lors d’un journal télévisé, à savoir un format d’émission conçu pour susciter un libre échange de points de vue. Cet élément a, indubitablement, ôté la possibilité au requérant de les retirer sur le vif ou de les parfaire”.

Het Hof houdt er dus ook rekening mee dat de advocaat de gewraakte uitspraken deed tijdens een televisiejournaal, live en dus zijn oprispingen tegen de procureur spontaan formuleerde. Het Hof lijkt het televisiejournaal zelfs enige agorafunctie toe te dichten, nl. als *“un format d’émission conçu pour susciter un libre échange de points de vue”*.

Allemaal genoeg redenen voor het Hof om de expressievrijheid van de advocaat in deze zaak voorrang te geven en diens veroordeling als een schending van art. 10 E.V.R.M. te

beschouwen. Griekenland moet ruim 12.000 euro aan de advocaat betalen als materiële schadevergoeding, maar hij krijgt geen financiële morele genoegdoening, noch een kostenvergoeding. Uit dit arrest blijkt alvast dat het Mensenrechtenhof in Straatsburg er geen moeite mee heeft om het debat en de polemiek tussen de actoren van justitie, zelfs over lopende procedures, ook te laten plaatsvinden op de moderne agora van het televisiejournaal in 'prime time'.

2. E.H.R.M.

16 maart 2010

(2de sectie)

Görkan t. Turkije

Adnan Görkan verkocht in 2004 in losse verkoop de krant *Günliik Evrensel*, de spreekbuis van de links-radicalen TDKP. Toen hij in een café zijn verkoop verder zette, vroegen enkele politieagenten zijn identiteit en afgifte van nog tien resterende nummers. Toen ook de politiecommissaris arriveerde, werd beslist Mr. Görkan naar het politiecommissariaat mee te nemen om uit te zoeken of hij geseind stond en of de krant die hij verkocht niet verboden was. In het politiekantoor werd nogmaals zijn identiteit gecontroleerd en Görkan werd drie uur vastgehouden. Korte tijd later diende hij klacht in tegen deze aanhouding, die volgens hem geen wettelijke basis had en een ontoelaatbare inmenging was in zijn recht op uitingsvrijheid en om informatie te verspreiden.

Met de volgende overwegingen maakt het Hof duidelijk dat de politionele controles en administratieve aanhouding wegens het verspreiden van de krant in kwestie niet in overeenstemming te brengen zijn met art. 10 E.V.R.M.:

“32. A supposer même que les policiers n'aient effectivement pas eu la possibilité d'obtenir des informations sur l'existence éventuelle d'une décision d'interdiction applicable au moment où le requérant vendait les journaux, donc d'effectuer un contrôle, sans emmener le requérant avec eux, encore faudrait-il qu'un tel contrôle fût justifié. La Cour constate d'emblée que la nécessité de faire cette vérification pour les distributeurs de tous les journaux parus légalement n'est ni réaliste, ni fondée.

33. Reste à examiner si le cas du requérant, du fait d'un élément lié à sa personne, au journal qu'il vendait ou à la vente elle-même, pouvait justifier une telle vérification.

34. A cet égard, la Cour note que les observations du Gouvernement sont concentrées sur un seul de ces éléments : le journal Evrensel.

35. Une fois l'argument de l'illégalité du journal écarté, reste à savoir si le fait que le journal ait fait l'objet de nombreuses décisions d'interdiction par le passé peut justifier un contrôle policier de la vente de tous ses numéros, à savoir tous les jours et dans n'importe quel point de vente.

36. La Cour estime que l'argument du Gouvernement dans ce sens n'est pas recevable et constate que c'est une suspicion d'infraction qui a guidé les autorités en l'espèce. Une telle suspicion, qui impliquerait un contrôle policier de ce type, est assurément incompatible avec le droit à la liberté de communiquer des informations.

37. La Cour observe qu'il n'y a pas lieu d'établir, en l'espèce, ce qui serait advenu si le requérant n'avait pas obtempéré à l'invitation à venir au poste de police, ni le délai exact de sa rétention dans le poste. Elle estime que le contrôle policier effectué en l'espèce, accompagné d'une « invitation au poste de police » qui peut être assimilée à une restriction de liberté de par l'élément coercitif qu'elle comporte, dépourvue de toute raison plausible ou

motif raisonnable, constitue bien une ingérence dans la liberté de communiquer des informations du requérant.

38. La Cour a d'ailleurs maintes fois souligné qu'une atteinte, même minime, à la liberté d'expression peut risquer d'avoir un effet dissuasif quant à l'exercice de cette liberté (..).

39. La Cour constate que l'ingérence dans la liberté de communiquer des informations du requérant n'était justifiée par aucun des buts légitimes énoncés au paragraphe 2 de l'article 10, ni aucun besoin social impérieux. Partant, l'ingérence en cause n'était pas nécessaire dans une société démocratique.

40. Il y a donc eu violation de l'article 10 de la Convention”.